

Irodalmi szakszeminárium 1 – A kora újkori egyetemjárás irodalmi emlékei

OT-MAGY-314

Hétfő, 10.00–11.30, A/429

Förköli Gábor

forkoli.gabor@btk.elte.hu

Fogadóóra: hétfő, 14.00–15.30, A/415

Követelmények

Az óra teljesítésének feltétele egy 15–20 perces referátum tartása, valamint két másik téma referátumának megvitatásában való aktív részvétel. A referátum kötelező eleme egy ppt-bemutató vagy más illusztrációs anyag készítése, valamint egy legalább öt tételből álló szakirodalmi bibliográfia leadása, amelyhez az intézeti szabályzatnak megfelelően a (rég) ItK hivatkozási rendje a mérvadó.

Ajánlott szakirodalom

A History of the University in Europe, II: Universities in Early Modern Europe (1500-1800), ed. Hilde DE RIDDER-SYMOENS, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, 563–620.

HELTAI János, *Alvinczi Péter és a heidelbergi peregrinusok*, Bp., Balassi 1994 (Humanizmus és Reformáció 21).

IMRE Mihály, „Úton járásnak megírása”: *Kulturális emlékezet, retorikai-poétikai elvek érvényesülése Szenci Molnár Albert műveiben*, Bp., Balassi, 2009 (Humanizmus és Reformáció 31).

KOVÁCS Sándor Iván, *Szakácmesterségnek és utazásnak könyvecskéi: Két tanulmány*, Bp., Szépirodalmi, 1988.

MÓRÉ Tünde, *Utazás és kegyesség Laskai Csókás Péter Speculum exilii (1581) című művében*, Erdélyi Múzeum, 77(2015), 3. sz., 10–19.

PETNEKI Áron, *Advenae et peregrini: Utazás és zarándokság a középkori mentalitástörténetben*, Századok, 128(1994), 352–393.

Régi és új peregrináció: Magyarok külföldön, külföldiek Magyarországon, szerk. BÉKESI Imre, JANKOVICS József, KÓSA László, NYERGES Judit, Bp.–Szeged, Scriptum–Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság, 1993, I–III (<https://mek.oszk.hu/06300/06387/pdf/>).

Rövidítve idézett szövegkiadások:

MUI – *Magyar utazási irodalom: 15–18. század*, vál. KOVÁCS Sándor Iván, jegyz. MONOK István, Bp., Szépirodalmi, 1990 (Magyar Remekírók).

TVMH – *A táguló világ magyarországi hírmondói: XV–XVII. század*, vál. WACZULIK Margit, Bp., Gondolat, 1984 (Nemzeti Könyvtár).

URE – *Utazások a régi Európában: Peregrinációs levelek, útleírások és útinaplók (1580–1709)*, vál. BINDER Pál, Bukarest, Kriterion, 1976 (Téka).

1. Bevezetés. Az egyetemtörténet forrásai (matrikulák, disputációk, tankönyvek). Az egyetemi oktatás színterei és módszerei (előadás, disputa, collegium)

I. A skolasztikus egyetem és a humanizmus konfliktusai

2. Erasmus és a skolasztikusok

1. ERASMUS, *A balgaság dicsérete*, ford. KARDOS Tibor (több kiadás).
2. ERASMUS, *Reuchlin János megdicsőülése; Az apát úr és a művelt asszony = Beszélgetések (Colloquia familiaria)*, vál., ford. KOMOR Ilona és TRENCSENYI-WALDAPFEL Imre (<https://mek.oszk.hu/00300/00381/00381.htm>)

3. A skolasztikus egyetem és a humanizmus versengése Rabelais regényeiben

3. François RABELAIS, *Gargantua*, ford. Gulyás Adrienn, Bp., Osiris, 2015.

4. A protestáns egyetem: Melanchthon modellje

4. Philipp MELANCHTHON, *Az ifjúság tanulmányainak megjavításáról*, ford. JÁNOS István = *Retorikák a reformáció korából*, vál. IMRE Mihály, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2003 (Csokonai Könyvtár. Források 5), 19–31 (<http://mek.niif.hu/05400/05420/05420.pdf>).

II. A tananyag: disputációk, disszertációk

5. Természetfilozófiai disputációk

5. SZEPSI CSOMBOR Márton *gdański vitája a fémekről* = TVMH, 196–203; RÓTH Menyhért, *A természet csodálatos műveiről*; LÁNYI György, *A meggyilkolt emberi testnek a gyilkos jelenlétében meginduló vérzéséről* = TVMH, 266–272.

6. Egy rendhagyó egyetemi munka: Csáky István *Politikafilozófiai okoskodása*

6. CSÁKY István, *Politica philosophiai Okoskodás-szerint való rendes életnek példája (1664–1674)*, s.a.r. HARGITTAY Emil, Bp., Argumentum, 1992.

7. A felvilágosodás és az egyetemek

7. Burchard de VOLDER – KÖLESÉRI Sámuel, *Az ateisták ellen*, ford. VAMOS Hanna = *Köleséri Sámuel és az európai korai felvilágosodás: Tanulmányok és szövegek*, szerk. BALÁZS Mihály, FONT Zsuzsa, KOVÁCS András, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016 (Köleséria 3.), 114–127.

III. Beszámolók diákszemszögből:

Hodoeporicon, ars apodemica, peregrinuslevelek, naplók, album amicorumok

8. Az utazási irodalom elmélete, az *ars apodemica*

8. David FRÖLICH, *A gyakorlati földrajz veleje* = MUI, 39–59.
9. David FRÖLICH, *Utazók könyvtára* = MUI, 60–115.

9. *Ars apodemica* a gyakorlatban; utazási beszámolók a latin nyelvű irodalomban (*hodoeporicon*)

10. BETHLEN Gábor, *Utazási instrukciók* = MUI, 34–38; NADÁNYI Mihály, *Utasítás az ifjú Nadányi Jánosnak* = MUI, 116–123; SZÉCHÉNYI György, *Utasítás Toronyi Lászlónak* = MUI, 124–132.

11. BARANYAI DECSI János, *Útleírás* = MUI, 247–264; Georg DEIDRICH, *Strasbourggi utazás* = MUI, 265–271.

10. Peregrinuslevelek

12. KORNIS György, *Peregrinációs levelek* = URE, 47–68; MUI, 272–280; BOGÁTHI Miklós, *Peregrinációs levelek* = URE, 68–72; ZALÁNYI Boldizsár, *Levelek Teleki Pál európai peregrinációjáról özv. Teleki Mihályné Vér Judithhoz* = URE, 138–147.

11. Peregrináció és kuriozitás kora újkori naplókban

13. THURZÓ Imre, *Kivonat az útinaplóból* = *A Thurzó család és a wittenbergi egyetem: Dokumentumok és a rektor Thurzó Imre írásai: 1602–1624*, s.a.r. DOMÁNYHÁZI Edit, FONT Zsuzsa, KESERŰ Gizella és LATZKOVITS Miklós, Szeged, Szegedi Oktatástörténeti Munkaközösség, 1989 (Fontes Rerum Scholasticarum, I), 435–446; (<https://mek.oszk.hu/12100/12136/12136.pdf>); HALLER Gábor, *Napló* = MUI, 423–448; URE, 91–108; VÍZAKNAI BERECKZ György, *Útinapló külföldi tanulmányútjáról* = URE, 130–138.

12. Két kivételes napló (Szenci Molnár Albert és Pápai Páriz Ferenc)

14. SZENCI MOLNÁR Albert *naplója*, s.a.r. SZABÓ András, Bp., Universitas, 2003.

15. PÁPAI PÁRIZ Ferenc, *Életem folyása* = P. P. F., *Békességet magamnak, másoknak, bev.*, jegyz. NAGY Géza, Bukerest, 1977, 135–176.

13. A népszerűsítő útleírás kezdetei; tanulóévek a kora újkori önéletírásban

16. SZEPSI CSOMBOR Márton, *Europica varietas* = Sz. Cs. M. *összes művei*, s.a.r. KOVÁCS Sándor Iván és KULCSÁR Péter, Bp., Akadémiai, 1968 (Régi Magyar Prózai Emlékek 1), 115–291.

17. BETHLEN Miklós, *Élete leírása magától* = *Kemény János és Bethlen Miklós művei*, s.a.r. V. WINDISCH Éva, Bp., Szépirodalmi, 1980 (Magyar Remekírók), 530–611 (8–18. rész) (<https://mek.oszk.hu/06100/06152/html/bethlen0020001.html>).